

Minihistoria del philosophia

In cerca del recepta pro un vita plen

Cláudio Rinaldi

almanacdeinterlingua@yahoo.com.br

- 1 – Le cuna del philosophia
- 2 – Antiquitate: essentia del pensamento grec
- 3 – Medievo: le christianismo substitue le philosophia
- 4 – Modernitate: le homine al centro
- 5 – Postmodernitate: le idolos es morte
- 6 – Contemporaneitate: dilemma existential

1. Le cuna del philosophia

Le homine es le sol esser vivente consciente de su fin. Ille sape que va morir, ma non sape qué eveni post que ille es morte. Multes accepta lo que commanda le religiones: confider que le morte non es le fin, que le vita continua ultra nostre mundo, e que submittente se a certe exigentias moral o ritual on essera salve, al momento final, per un entitate exterior.

Il es in Grecia, circa le 6e centennio ante Christo, que le homines comencia a mitter in dubita lo que affirma le religion. Homines qui non succede confider sin racionar per lor proprie capites vole meditar sur nostre destination ultime. Illes vole saper, e on los denomina *philosophos*, ‘amantes del sapientia’.

Il es difficile dicer per que le philosophia surgeva in Grecia e non in altere parte, ma on suspecta que le spirito democratic que regeva le organisation politic del citates grec favoriva iste phenomeno. Le citatanos se habituava a reunir se e debatter publicamente, a presentar argumentos e prender decisiones sub appreciation e critica del alteres. Le veritate non plus pertineva a un sol persona o gruppo, ma a totes qui participava in iste processo collective.

Le philosophos se propone a meditar sur le natura, le conducta moral, le organisation politic e le cognoscentia, lo que creava un base theoric pro scientias tanto diverse como le logica, le linguistica e le zoologia – per isto le philosophia es dicte le “matre del scientias”. Illo propone discuter le natura del realitate e del esseres, e assi surgira parolas de senso complexe como *ontologia* e *metaphysica*. Le reflexiones sur que nos va allongar nos in iste essayo concerne, totevia, un question plus practic del pensamento philosophic: qual es le attitude ideal que on debe adoptar pro haber un vita felice?

Diverse scholas philosophic existeva in Athenas in le 4^e centennio a.C., designate per le locos ubi eveniva le classes e discussiones. Un de illos habeva como fundador Zenon de Citio, qui inseniava sub le *stoa* o porticos, e per iste racion su membros se denominava stoicos. Zenon ministrava su lectiones publica e gratuitamente, e le repercussion de illos era tal que su discipulos continuava con le classes post le morte del mestre.

2. Antiquitate: essentia del pensamiento grec

Le infelicitate human non deriva solmente del proprie morte, ma anque del extinction de personas e cosas que nos ama. A tote momento on se alontana de un persona amate, de un objecto car, de un tempore o un loco in que on era plus felice. Plus, nos es afflicte sur un futuro incerte, in que nostre currente situation pote cambiar completamente secundo eventos que nos non pote controlar ni previder. Nos es fragile ante un mundo destructive e inexorable. Isto nos deprime, ma anque nos instiga a recercar, si non un solution definitive, al minus un comprehension plus profunde, plus logic e acceptable, de como se organisa iste mundo que a un sol tempore nos intimida e nos fascina.

Le stoicos se interessa per iste questiones e labora pro trovar un modo de superar le angustias que le mundo impone a nos. Secundo illes, le liberation de iste stato afflicte demanda comprender como opera le mundo. Tanto le parola grec *cosmos* como su equivalente latin *mundus* significa munde, ordinate, belle – le mesme radice es in nostre parola *cosmetic*. Le mundo stoic es perfecte, concludite, e lo rege un fortia imanente denominate *theos*. Ben que sovente traducte como ‘deo’, iste termino remitte non a un esser divin ma plus tosto a un ordine cosmic – un concepto equivalente al *dharma* del buddhistas. Iste ordine es divin, natural, e non pote dunque esser alterate per voluntate human. Le philosopho debe observar le mundo e discoperir su *logos*, le conjuncto de leges que lo move. Iste activitate se denomina *theoria*, ‘observation del ordine divin’.

Al *theoria*, un activitate contemplative, se seque un practica: le *ethica*. Esser ethic es ager in harmonia con le ordine natural, post que le mundo es bon. Si on age assi, on attinge le *sophia* o sapientia, le fin ultime del philosophia. Un esser sapiente es felice, libere de su ancian timores e consciente de que, finite su existentia personal, ille non va disparer, ma plus tosto reintegrar se al cosmos de ubi ille proveni. Le pensamento stoic es, al fin, multo proxime al buddhista: al morir on perde su individualitate, ma non su essentia; on remane vivente in le mundo, cuje natura es divin; on *es* le mundo.

De un puncto de vista cosmic, le divinitate del mundo stoic es imanente: deo e le mundo se confunde, ambes es un sol cosa. In perspectiva human, tamen, iste divinitate es transcendente, perque illo es superior e exterior al influentia human. A fin de salvar se, le homine debe apprender sur le functionamento del mundo e tunc conformar se a iste logica. Ille que percurre iste cammino deveni sapiente.

Le ordine natural es juste, in le senso que toto functiona de modo adjustate, precise, sin defectos. Il es necessari non solo contemplar, ma anque practicar iste justitia o perfection. Le *theoria* debe accompagner se de un *ethica*. Per iste motivo le inseniamento, inter le grecos, da minus valor al activitates theoretic e plus valor al activitates practic. Plus tosto que discursar ben, il es fundamental que on age ben. Un schola particularmente insistente sur iste puncto es lo del cynicos. Ben que hodie le parola cynico ha un connotation negative, su signification grec es ‘canin’. Como le canes, le cynicos ageva sin prender in consideration le conventiones social. Como le canes, illes incommodava le personas sur le stratas. Crates, un eminente mestre cynic, demandava a su discipulos de facer in publico actiones inusitate a fin de apprender a non plus importar se con lo que le gente pensa o dice sur illes.

In le stagio final del cammino stoic, le *sophia*, le philosopho debe haber comprendite que tanto le passato como le futuro es illusiones. Le passato es perditte, non retorna jammais. Le futuro es incerte: sponder in illo es postponer le felicitate, conditioner lo a eventos que on non sape si va effectivar se. Attachar se a memorias o a

expectationes es fugir del momento presente, le sol in que le vita existe de facto, le sol sur le qual nos pote influer.

3. Medioevo: le christianismo substitue le philosophia

Le philosophia propone que le salvation se da per merito individual e per un via rationally acceptable. In iste senso, le stoicismo e le buddhismo es philosophias, ma non le christianismo.

Verso le 2° centennio post Christo, le stoicismo declinava, durante que le religion christian deveniva plus e plus popular. Illo non solo substitueva rituales e cultos a divinitates pagan, ma tamben interrompeva le tradition philosophic comenciate con le grecos. Plus, le christianismo avantiava verso le dominios scientific, artistic, cultural e politic, dominante le pensamiento occidental per plus que un millennio.

Le ordine cosmic del stoicos es reimplaciate per *Deus*, un deitate personal e transcendente. Assi es le *theoria* christian: le objecto de contemplation e fonte de sapientia es ora non plus le natura, ma iste divinitate, illo sí perfecte e bon. Su *logos* – traducte in latino como *verbum* – se faceva palpabile per medio de Jesus Christo, un incarnation divin destinate a demonstrar como on debe ager e pensar. Le *ethica* christian es le practica de lo que commandava Jesus. Le salvation se obtene non rationante per se, ma imitante le exemplo proviste per iste homine-deo. Ille personifica le voluntate de Deo. Su inseniamentos debe esser accepte, e su persona debe esser adorate.

Le offerta de salvation christian es plus attractive que lo stoic. In essentia, illo restringe le utilitate del ration e nos invita a practicar le fide. Le fide es le plus alte virtute, e per illo on pote non solo salvar su anima ma anque poner fin a afflictiones quotidian. Plus que isto, le christianismo promitte al credentes le immortalitate personal e carnal, durante que le stoicos concipeva un eternitate anonyme, in que le individualitate se perderea. Assi, post su morte le christiano retrovara tote le personas qui ille amava in vita. Le amor passional, viste como un forma de attachmento per le grecos, es ora un union divin que non se disface jammais.

Le insistentia sur un apprehension rational del realitate es un signo de debilitate: le homines forte es celles qui confide. Illes qui non confide es arrogante. Pensar se intelligente es un demonstration de superbia. Deo ama le humiles, qui se permette crucificar secundo le exemplo de Jesus.

In iste conjuntura, le racionamento deveni un disciplina scholastic, subjecte al veritates elevate establite per le dogmas religiose. In ambiente academic, on permette exponer e criticar le historia del ideas, ma iste cognoscentia debe limitar se al campo discursive. Sancte Augustin essaya conciliar le doctrina christian al *theoria* de Platon, qui concipe un mundo ideal distincte del realitate human. In le monasterios surge le theologia, disciplina que discute obras hellenic al lumine del revelation christian. Thomas Aquin applica ideas de Aristoteles al religion, suggerente que le ration pote comprobar le existentia de Deo. Philosophar es tunc synonymo de discursar, debatter, argumentar, ma sin jammais practicar le conclusiones de iste discurso.

Ben que un colpo sur le independentia de pensamento, le advento del christianismo apportava notiones benefic al societate europeae. Le mundo grec es aristocratic, hierarchic: si on nasce in melior condition, on ha le directo natural de commandar. Fortia physic, acuitate mental, ricchezza e nobilitate es attributos que justifica submitter feminas, povres e estranieros. Le grecos ha nulle problema moral con le sclavitude, per exemplo. Supresse le *ethica* grec, passa a viger le *moralis* christian. Il

ha ora un idea de humanitate: il ha nulle barbaros plus, le christianos es cosmopolitas. Tote persona nasce equal in dignitate, e cata un es intimamente libere pro orientar se secundo su conscientia. Iste moral universalista remane usque a nostre dies, formante le base ethic del systemas democratic republican.

4. Modernitate: le homine al centro

A mesura que le cognoscentia human avantia, le explicationes proviste per le religion ja non convince. Il arriva un tempore de reelaborar le conceptos cosmologic e reevalutar le autoritate ecclesiastic. Il arriva un tempore de volver a rationar.

Le homine se senti in crise. Le ordine e harmonia que ille supposeva exister non se verifica per le scientias. Il ha in vice un mundo mysteriose, cuje complexe leges es ancora a discoperir se. Le homine conta sur nulle entitate transcendental pro auxiliari con iste carga: il es ille mesme qui deberea aprehender le mundo per su proprie effortio. Le nove philosophia debe esser constructe per le mente human.

Le homine moderne non es contemplative como le stoicos. Ille travalia e es active, subjecto e non plus objecto del mundo. Ille face experimentos, trova ligamines, associa causas a effectos. Le natura ja non servi de modello a imitar, perque on ja ha discoperte que le cosmos non es solmente un portion de terra e aqua, ma tote un universo cuje composition e dimension es incognite. Toto es incerte. Le proprie distinction inter animalitate e humanitate debe esser repensate. Aristoteles habeva definite le homine como un animal capace de rationar. Descartes accresceva al intelligentia nove characteristics differential: sensibilitate, affectivitate, sociabilitate e language. Rousseau non es de accordo, perque le animal cartesian esserea dunque un machina insensibile e insociabile. Su homine pote perfectionar se al longo del vita, e es tamben libere pro ager contra su proprie natura. Durante que un animal non apprende que alcun habilitates basic pro superviver, un homine pote evoluer mentalmente per tote su vita. Durante que un animal es prise a un sorta de programma mental, un homine es libere pro esser cruel in un die e generose al die sequente. Solmente le esser human es capace de esser *diabolic*, projectante le mal e practicante excessos contra se ipse.

Ben que multe animales vive in societate e dispone de un language, solmente le specie human ha un historia politic e cultural. Un apiculario de mille annos retro es identic a un de hodie, ma un citate hodierna era certo ben differente tunc. Como le homine es libere, ille es tamben un esser moral, capace de judicar su proprie actiones – on non submitterea a iudicio un squalo per occider un natator. Il non existe, dunque, un “natura human”, un essentia commun a tote le specie. Assi, es invalide ideas como le racismo e le sexismo, perque cata individuo es equalmente digne e libere, independente del gruppo de que proveni.

Como le homine non es submisso al natura como le animales, ille pote construir su proprie ambiente. Kant considera moralmente virtuose le disinteresse e le universalitate, sentimentos que auxilia a superar le egoismo, resister al temptationes e ager con bon voluntate in favor del ben commun e del coexistentia pacific. Le moral kantian es meritocratic perque illo valorisa le travaglio, in opposition al moral aristocratic grec, in que le travaglio era degradante e per isto realisate solo per sclavos. Secundo le pensamento humanista, le virtute es connexe con le utilitate: on es virtuose o eccellente quando exercita su talentos a fin de meliorar le collectivitate. Durante que le pensamento antique faceva del homine un pecia insignificante del *holos* o ‘toto’, le

philosophia moderne ha como consequentia le individualismo, perque cata homine con su travalio deveni importante pro que le humanitate evolue.

Le origine de tote iste nove ideas es in Descartes, qui parti del principio que on debe dubitar de tote information proviste per tradition o per figuras de autoritate. Su rationamento duce al maxima *cogito ergo sum*, ‘io pensa dunque io existe’ – mesmo si toto circum me es illusion, io es certe de exister perque in iste momento io pensa. Le certitude debe esser in le subjecto, perque il ha nulle iudicio objective. Surge le notion de *tabula rasa*, le rejection del prejudicios e credentias hereditate del passato. Politicamente, surge le idea de revolution: un societate que non se identifica con su proprie historia pote revolver le ordine vigente e fundar un nove epocha.

Ma le humanismo debe responder non solo al questiones collective, ma anque al inquietationes intime. Al fin, cata individuo va morir e disparer. Si io rejecta le conforto spiritual que me offere mi religion, dunque de que maniera io debe tranquillisar mi anima? Essente le proprie homine le axe del universo, il es inter homines que on debe superviver. Le salvation humanista veni per ager con sufficiente virtute pro que le altere homines non nos oblida. Un persona qui ha essite utile in favor de totes va esser memorate post su morte. Le historia le conservara vivente per sempre. Isto pote obtener se per un occupation mundan utile, como scientista, artista o soldato, o plus facilmente per dedication a un causa politic collective, independentemente de qual convictiones on defende – in nomine de idolos como le scientia, le patria e le revolution se sacrificava multes, credente salvar lor memoria pro le generationes futur.

5. Postmodernitate: le idolos es morte

Un critica que se face al humanismo es justemente le idolatria al abstractiones. De que vale negar le deitates si on deifica le “ismos” a puncto de martyrisar se per illos? Un comunista, un nationalista, un democrata o un republicano non es altere cosa que un credente, un fanatico que se comporta equal que un religioso radical. Ille insiste sur le exclusivitate de su doctrina, confidente que su vision de mundo es le unic correcte, e que tote le personas non compartiente de su dogmas es odiose e merita esser punite a minus que illes se repenti e se convertite.

Nietzsche suscita un problema con le pensamento purmente rational: illo exclude tote le visiones differente. Le veritate objective es dogmatic e condemna celles qui non crede in illo, creante un conflicto. Como iste veritate es abstracte, ideal, e non pote instituer se in le mundo concrete e quotidian, illo conditiona le felicitate a eventos futur e a valores exterior e superior, identicamente al religiones.

Le philosophia proposita per Nietzsche non ha un *theoria* propriemente. Illo es nihilista, perque non es supportate per ulle veritate essential como le cosmos, Deo o le homine; e es disconstructive, perque parti de veritates establite anteriormente e investiga lor “genealogia”, que es terrestre, non sacre. Le mundo es “un monstro de fortias, sin initio ni fin.” Multiple, infinite, chaotic, illo non es reductibile a un unitate como voleva le grecos. Le greges es suspecte, ci incluse le majoritates democratic. Le solitario qui dubita del grege es le ver philosopho, qui sape que detra un veritate ultime sempre se occulta altere ancora plus ultime, e assi infinitemente. Recercar rationalmente sur le senso del cosas es malgastar le tempore.

In iste mundo illogic e fragmentari, Nietzsche identifica duo typos de fortias. Fortias reactive ama le ration e le democratia. Socrates operava fortias assi, provocante su interlocutores e reagente negativemente a tote responsa que ille considerava inexacte.

Le methodo dialectic da a Socrates un avantage injuste: ille joca le rolo de ingenuo a fin de rejectar tote puncto de vista inconforme al sue. In altere parolas, Socrates usa le ration pro cathechisar su discipulos, pro converter les a su ideologia. Le mundo real es complementate per fortias active, que se expressa non in le scientia, ma in le arte. Contrarimente al theorico, le artista non vole probar que su antecessores era equivocates, que su obra es le sol digne de appreciation. Su argumento non es rational, ma esthetic: illo produce placer sensual. Ben que on pote discuter passionatemente sur qual currente artistic es superior, le debatto non debe necessarimente vincer se per un o altere parte. Per iste ration iste fortias es positive, non excludente. Ma illos es tamben aristocratic, perque le plebe non succede attinger los. Ben que le fortias reactive causa conflictos que face le vita minus vivide, libere e allegre, le fortias active non pote annullar los, perque ambe fortias es parte del realitate e debe conservar se in equilibrio.

Nietzsche se defini como immoralista, dunque su philosophia non poterea establir un comportamento moralmente bon que duce al sapientia o salvation. In vice, ille propone viver secundo un stylo proprie, in modo intense e harmoniose. Un bon vita, ecce lo que recommenda ille, qui disapproba valores moral como le caritate e le spirito humanitari perque illos da preferentia a aspectos dolorose e defectuose. Harmonia, hierarchia e bellessa es valores integrante su notion de "grandessa", inspirate in elementos classic como rigor geometric, proportion, logica e serenitate. Le attrahe lo que es simple, dur, frigide. Le romanticismo, al contrario, le pare troppo sentimental, dunque decadente. Le heroe romantic mori juvene, sempre malade e debile in consequentia de su passioness.

Le psychoanalyse de Freud investiga le genealogia del conflictos interior de modo analoge al investigation nietzschean del males del mundo. Illo disconstrue illusiones mental, recercante le origine del infelicitate, e es assi un instrumento philosophic pro attinger un comprehension seren del realitate. Materialista, Nietzsche non spera que un vita melior venira post le morte. Il es ci e in nulle altere parte que on vive, dunque il non es sage malgastar le vita con conflictos e suffrentias. Melior es solver los rapidemente e dedicar se al presente. Le activitates frustrante o mediocre debe esser dispreciate in favor de actiones coragiose, diverse, grandiose, actiones que vale tanto le pena que on los refacerea quante vices possibile. A isto ille denomina le *eterna retorno*. On debe ancora desirar e sperar minus, e amar plus lo que on ha in manos: isto es *amor fati*, le amor per lo que es real e non illusori. Un persona qui ha vivite secundo su stylo proprie e practicate le principio del eterna retorno arrivara al momento del morte con conscientia seren, innocente, e dunque timera nulle cosa.

6. Contemporaneitate: dilemma existential

Ben que supportate per stoicos e buddhistas, le notion de *amor fati* es suspecte al pensamento contemporanee. Como on pote amar lo que es real si le realitate es cruel e destructive? Guerra, tortura, injustitia, ecce alcun facies del real que non pote esser amate con serenitate. On non pote excusar se de judicar objectivemente iste comportamentos human, de desirar excluder los e punir celles qui los practica.

Si il debe existir nulle idolos, como on pote idolatrar un programa philosophic ideal? Un vice finite le placer de disconstruer, on se dedicara al cynismo e amara un mundo competitive e cec sin essayar perfectionar lo? Le problema con le materialismo de Nietzsche es que illo solo contempla le bon vita, sin explicar como proceder in

momentos de adversitate. Su luciditate corrosive non conforta quando on es subjecte a suffrentias cuje fin independe de nostre controllo.

Totevia, Nietzsche faceva clar le defectos del currentes philosophic anterior, assi que nos non poterea simplemente oblidar tote le reflexiones que ille accresceva e recomenciar a pensar sub un vision humanista, per exemplo. Non sin al minus reformular lo. Post Nietzsche – e surtoto post Darwin –, il es difficile acceptar que nostre vita ha un finalitate, que obediente a determinate procedura moral on va reintegrar se al cosmos, ascender al celos o entrar al historia. Le nove criterio pro un bon vita es le intensitate, acquisite con le conscientia de que on vive un sol vice.

Heidegger annuncia le mundo del technica, in que le humanitate avantia sin un direction certe, instigate per le competition intense. Sia un persona, un interpresa, un nation, non concurrer implica morir. Si tote le alteres avantia, il non me resta alternativa si non avantiar tamben, mesmo que io non sape verso qué io avantia. In iste conjuntura, il non ha plus libertate. Io face lo que es necessari pro superviver. Qualcunque tentativa de cambio resulta in fiasco, perque io es submisso a un systema mechanic e anonyme. Iste systema es dynamic, illo se ajusta a demandas continue, ma iste adjustamentos es automatic. Nulle persona specific ha controllo sur illos. Il ha nulle autoritate a qui recurrer, nulle leader a assassinar, nulle machina a sabotar. Le technica trai un promissa fundamental del democratia: que nos participarea collectivemente del historia a fin de controlar nostre proprie destino.

Le scientia humanista habeva como fin subjugar le tyrannia del natura. Catastrophes esserea previste e haberea lor effectos mitigate. Su finalitate era le benesser del homine, su securitate contra un natura multe vices hostile. Le technica, diversemente, non prevede un fin. Illo es solo un medio, un instrumento. On dice per vices que illo cerca le “progresso”, ma on non sape qué exactemente es iste progresso.

Durante que le epitome del humanista es le multitalentose Leonardo Da Vinci, le technico archetypic es un specialista. Sin un fin clar a recercar, le philosophia technic tamben se specialisa: philosophia del directo, del politica, del language, del ecologia... Le philosophia regrede al condition scholastic que illo habeva in le Medievo, e le philosopho deveni un professor de philosophia.

Al disconstruction supervive ideas como le absentia de idolos. Le historia gania importantia, perque le comprehension del eventos passate permette organizar cyclos e anticipar tendentias. “Sperar minus e amar plus” remane un recommendation valide, como tamben profitar le momento presente. Con su phenomenologia, Husserl rehabilita le transcendentia. Le vision human es partial, incomplete, variabile secundo le puncto de vista – imagina le sex facies de un cubo, que jammais pote esser observate simultaneemente, o le horizonte, que recula a mesura que nos avantia verso illo. Il ha sempre un mysterio, un facie incognite, non apprehensibile per le observation human. Ben que transcendent, perque veniente desde le exterior, iste veritates non es inventate como un paradiso celestial o un doctrina social, ma antea discoperte, como le leges mathematic, le sentimento esthetic, le notion de justitia. Iste cosas non se pote eliger. Illos es percepte e equivale a valores moral que non pote esser evitate. Nos non ha libertate de refutar los. Totevia, le realisation de iste valores es imanente, perque il es intra de “corde” human que illos se manifesta. Forsan io non pote evitar un sentimento como le racismo, ma io sí pote abster me de practicar acciones racista si io es rationally convicte de que illos es negative pro le coexistentia pacific del homines. Assi, le transcendentia (que es terrestre, non sacre) es complementate per le imanentia, sin que un notion debe excluder le altere.

Un *theoria* valide pro le contemporaneitate debe includer le autocritica, le capacitate de analysar se positivemente. Le simple disconstruction de theorias anterior

non suffice. Il es necessari crear alternativas, profitante le aspectos utile e reformulante le imperfectes. Il existe basicamente tres attitudes pro analysar un doctrina distincte del nostre. Le plus obvie es le attitude dogmatic: io es correcte e vos totes es equivocare. Un secunde attitude es “tolerantia e dialogo”: tu es obviamente equivocare, ma io te tolera e te permette circular perque io es generose. E le tertie, minus arrogante, es adoptar lo que Kant denomina “pensamento allargate”: ante toto io vole cognoscer te, sentir me in tu loco, respectante tu historia diverse. Solo iste ultime attitude provide le sentimento de singularitate: localmente inspirate, ma universalmente attractive. Assi es le sentimento que on experientia al contemplar certe obras artistic o architectonic que non pertine a nostre tradition cultural, ma que nos pare assi mesmo magnific.

Le *ethica* contemporanee non instiga le homine a morir per su idolos, ma tamben non es materialista a puncto de visar exclusivamente al salvation de su proprie pelle. Riscar se a fin de evitar le mal de un persona car o plus vulnerabile, o le consumption de un grande injustitia, es securmente attitudes moralmente bon in nostre dies. Ci non remane valide le ideas de Nietzsche, insensibile a catastrophes natural o al suffrentia que non le attingeva.

Quanto al *sophia* o salvation a que tote percurso philosophic debe conducir, le duo principal optiones formulate usque hodie presenta restrictiones. Le promissa de un eternitate individual e corporee es troppo illogic pro que on lo accepta sin creder se un ingenuo. A minus que on ha un credentia intime imperturbabile, illo sembrara sempre un illusion. Ja le disattachamento absolute in preparation pro le disparition del individualitate es troppo difficile de practicar. A minus que on es un monge e vive insulate, le experientias sentimental de affecto e passion nos tormentara continuamente. Sur iste puncto, le vita plen e lucide proposita per Nietzsche es forsan un option equilibrate.

Sin abdicar de su fundamento nietzschean, le philosophia del 20^e centennio continua suspectante del ration como melior modo de interpretar le realitate e le historia. Le postmodernos diffide del dichotomias tanto car al pensamento occidental, que oppone ver e false, corpore e spirito, societate e individuo, libertate e determinismo, domination e submission, masculin e feminin. Illes vole reimplaciar iste presuppositiones per le nuance, le differentia e le subtilitate. Le concepto de differentia implica escappar al objectivation e positionar se al horizonte del vita. Derrida intende disconstruer le logocentrismo occidental, il es dicer le hegemonia del *logos*, del ration. Lyotard suggere que le homines abdica le recerca del veritate e passa a pensar sur relationes in cambio perpetue, sia inter personas o inter illes e le mundo.

“Le existentia precede al essentia”, assi resume Sartre su theoria, secundo le qual cata persona es responsabile per su destino. Quando surge in le mundo, un individuo ha nulle objectives ni valores. Il es per su electiones e actos que ille va construer un essentia. Iste construction es continue e solmente essera concludere al momento del morte, occasion quando ille perde le condition de subjecto. Assi le esser vivente se distingue de un objecto manufacturate, concepte pro un finalitate predeterminate.

Platon diceva que tote esser material reproduce un forma ideal create in un mundo exterior. Le currente determinista sustene que le personas es subjecte a un sorta de programma previe que determina lor destino desde le nascentia. Sartre se oppone a iste vision conformista, ben que ille admite un exception: le homine nasce condemnate a esser libere. Iste libertate innate es causa de un angustia existential. Si a un latere io pote eliger como io va viver, al altere es tote mie le responsabilitate per mi proprie destino. Sartre reuni le pensamento de Kierkegaard, secundo qui le angustia nasce con le libertate, e de Heidegger, pro qui le angustia es un parte inevitabile del essentia human. Distincte del timor, que on senti verso menacias exterior, le angustia es un

sentimento de origine interior, surgite con le conscientia de que le electiones non pote evitar se e que illos va apportar eventos meraviliose o tragic a nostre vitas. Un persona qui se intende victima o objecto age de mal fide: ille essaya liberar se de su libertate, transferente a alteres un responsabilitate que es vermente sue. Nostre pensamentos se censura in le inconsciente non per inhibition, como pensava Freud, ma per remorso: al fundo, nos sape que le culpa es nostre.

Ma Sartre admitte que le relationes human es de permanente conflicto, e que le existentia del alteres pote privar nos de nostre libertate. Isto eveni perque io es subjecto de me mesme, ma objecto del alteres. Mi systema egocentric, in que le alteres es objectos mie, non se sustene quando io debe facer concessiones, quando io me inscribe in un systema collective dialectic, de constante negotiation per spatio. Mi libertate tende tunc a reducer se, ma io me senti ben assi, perque io me libera del responsabilitate. Io joca le rolo de victima e releva mi angustia. Le amor es forsan le sol situation ideal in que le positiones de subjecto e objecto se equilibra, ma mesmo illo tende a devenir illusori a mesura que le amantes passa a tractar se como objectos. Le relation amorse pote tunc evolver a un relation sadomasochista, o le amor reimplaciar se per un sentimento de odio o indifferentia.

Le morte face de nos objectos in definitivo, lo que representa le triumpho del alteres, ma tamben supprime nostre angustia, durante que le alteres sape que tamben va morir un die. Illo es exterior e contingente, como le libertate, lo que face le vita absurde. Camus, qui approfondava le discussion sur le absurditate del vita, specula per que on non se suicida mesmo sapiente que le vita ha nulle alternativa si non angustiar se e morir.

Per su vision pessimista, le existentialismo recipeva criticas dur, surtoto de pensatores communista e christian, secundo qui iste doctrina es cynic e stimula le personas a conformar se con un mundo injuste. Ma il surgeva tamben un existentialismo christian, qui accepta le esser human angustiate e debile e accresce le figura absolute de Deo, capace de provider un senso al existentia.

Le existentia es un notion affin con le *dasein* ('esser lá') de Heidegger e con le *real* de Nietzsche. Le philosophia que lo prende per base analysa le situation del homine in le mundo del technica, miscente ideas moderne e postmoderne. Illo defende que le futuro pertine radicalmente al homine si ille se comporta como subjecto, si ille controla su angustia, si ille assume le resultato de su electiones e non se intende un sclavo del fatalitate. Le responsabilitate es non solmente individual, ma symbolic. Al maritar se, un persona dice al alteres que maritar se es un bon election, e que totes deberea maritar se tamben. In iste senso, le existentialismo es tamben un movimento de ingagiamento, de facer del proprie vita un exemplo. Un scriptor non simplemente conta un historia sur un thema que le place, perque cata parola que ille scribe ha le potentia de illuminar un conscientia, de stimular un persona a non plus viver como un agno. Cata parola ha un consequentia.

Nota del autor

Iste historia minime del pensamento philosophic occidental se organisava a partir del lectura de *Apprendre à vivre: Traité de philosophie à l'usage des jeunes générations*, per Luc Ferry, in su traduction brasilian *Aprender a viver: Filosofia para os novos tempos*. Le philosopho e ex-ministro del education francese es defensor del humanismo secular, currente que se oppone al religion e se compromitte con le ration critic pro cercar responsas al questiones human.

Le cinque prime sectiones de mi texto se redigeva con base exclusive sur le libro per Luc Ferry e non se abstine de evidentiari punctos de vista defendite per ille. Le ultime section recipeva accrescimos basate in recerca proprie sur le pensamento postnietzschean, poco abordate in le libro.

[Scripte inter decembre 2013 e januario 2014]